

Kolegijalno opažanje nastave

interni školski pristup profesionalnom razvoju osoblja

dr. sc. Petar Bezinović
samostalni savjetnik za obrazovanje

ŠKOLA U FOKUSU

Strategija razvoja odgoja i obrazovanja - konceptualni model

PODRUČJA KVALITETE ŠKOLA

Naša škola može bolje!

Ciljevi Strategije obrazovanja

- 1. Unaprijediti razvojni potencijal odgojno-obrazovnih ustanova**
2. Provesti cjelovitu kurikularnu reformu
3. Izmijeniti strukturu osnovnog obrazovanja
4. Podići kvalitetu rada i društveni ugled učitelja
5. Unaprijediti kvalitetu rukovođenja odgojno-obrazovnim ustanovama
6. Razviti cjelovit sustav podrške učenicima
7. Osigurati optimalne uvjete rada odgojno-obrazovnih ustanova
8. Ustrojiti sustav osiguravanja kvalitete odgoja i obrazovanja

Što najviše određuje kvalitetu obrazovanja?

„Kvaliteta poučavanja i podrške učenju ima najsnažniji utjecaj na kognitivne, emocionalne i bihevioralne ishode školovanja – bez obzira na spol učenika ili socijalno okruženje iz kojega učenik dolazi.”

Rowe, K. (2003). *The Importance of Teacher Quality As A Key Determinant of Students' Experiences and Outcomes of Schooling*. http://research.acer.edu.au/research_conference_2003/3

„Svrha profesionalnog razvoja nastavnika nije samo primjena obrazovnih inovacija. Glavna svrha je izgradnja snažne **kulture suradničkog učenja** koja promiče i potiče kapacitete za dugoročne promjene.”

Michael Fullan

Kolegijalno opažanje nastave (KON) je oblik konstruktivne suradnje kolega koji međusobno *pružaju/primaju povratne informacije* o jednom ili više aspekata vlastitog poučavanja u svrhu refleksije - razmišljanja o praksi i mogućim oblicima unaprjeđivanja rada s učenicima.

Međusobno opažanje rada nastavnika je učinkovit i ekonomičan oblik profesionalnog razvoja koji poboljšava praksu učenja i poučavanja i snažno potiče uspješnost učenika.

Zašto kolegijalno opažanje nastave?

Svrha

- Unaprjeđivanje kvalitete rada s učenicima
- Kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika

Ciljevi

- Razraditi KON kao interni školski sustav profesionalnog razvoja temeljen na suradničkom učenju
- Osiguravanje bolje podrške učenicima u učenju i osobnom razvoju
- Stvaranje školske kulture koja cijeni i njeguje razmjenu ideja te promovira višu razinu povjerenja u kolektivu.
- Razvoj škole kao profesionalne zajednice učenja.

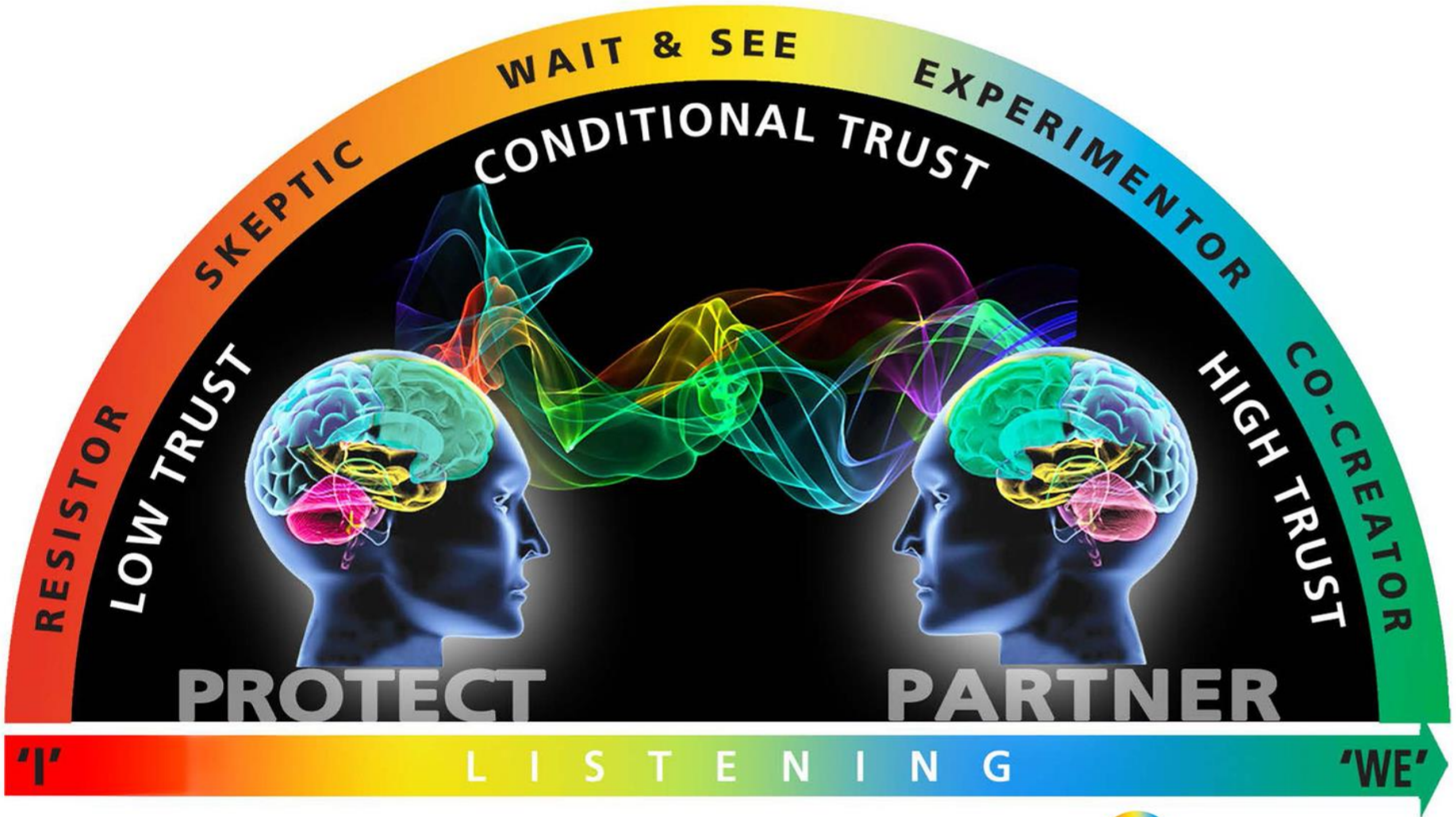
Povjerenje i podrška

Kolegijalno opažanje nastave je metoda koju - u školi kao zajednici učenja - koriste nastavnici koji se redovito sastaju, razmjenjuju iskustva i suradnički rade na unaprjeđivanju svojih vještina, na kreiranju i ostvarivanju boljih rezultata svojih učenika.

Pristup je temeljen na povjerenju, otvorenosti, međusobnoj podršci i želji za promjenama.

Najbolja rješenja za vlastite razvojne i profesionalne izazove možemo naći u školi u kojoj radimo.

THE CONVERSATIONAL DASHBOARD™

Co-creating Conversations®
Conversational Intelligence®

	ISHODI TRENINGA		
	(% nastavnika koji pokazuju znanje/nove vještine tijekom treninga i korištenje novih kompetencija u učionici)		
KOMPONENTE PROFESIONALNOG TRENINGA	STJECANJE ZNANJA	RAZVOJ VJEŠTINA	KORIŠTENJE U UČIONICI
Teorija (npr. predavač objašnjava sadržaj - što je to, zašto je to važno i kako poučavati)	10%	5%	0%
Demonstracija (npr. predavač prikazuje modele – kako se konkretan sadržaj može poučavati)	30%	20%	0%
Vježbanje i povratne informacije u treningu	60%	60%	5%
Suradničko učenje u školi (npr. sudionici dobivaju podršku od svojih kolega)	95%	95%	95%

Joyce, B., & Showers, B. (2002). *Student Achievement Through Staff Development*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Obilježja	Evaluacijski model	Razvojni model	Kolegijalni model
Tko koga opaža?	Inspektor (ravnatelj) opaža nastavnike	Mentor (savjetnik) opaža praktičare	Nastavnici opažaju jedni druge
Svrha	Identificiranje slabosti, selekcija, promocija, licenciranje, vanjsko vrednovanje	Provjera kompetentnosti; unapređivanje kompetencija; vanjsko vrednovanje	Otvaranje rasprave o poučavanju; osobna i uzajamna refleksija
Ishodi	Izvješće/procjena; certifikat	Izvješće/akcijski plan; prošao/pao	Analiza, rasprava, širenje iskustava o nastavnim metodama
Status uvida	Temeljeno na autoritetu	Ekspertna dijagnoza	Kolegijalna podrška
Odnos opažača i opažanog	Moć	Ekspertnost	Jednakost/uzajamnost
Uključenost	Odabrani nastavnici	Odabrani uzorak	Svi
Procjena	Prošao/pao; rezultat; procjena kvalitete; vrijedi/ne vrijedi	Kako se popraviti; prošao/pao	Neprocjenjivački; konstruktivna razmjena mišljenja
Što se opaža?	Ponašanje nastavnika	Ponašanje nastavnika; razred; radni materijal	Ponašanje nastavnika; razred; radni materijal
Kome koristi?	Instituciji	Opažanom	Opažaču i opažanom
Rizici	Otpori; otuđenje, nedostatak suradnje; opozicija	Neprihvatanje; nedostatak utjecaja	Samozadovoljstvo; konzervativizam; nefokusiranost

Obilježja	Evaluacijski model	Razvojni model	Kolegijalni model
Tko koga opaža?	Inspektor (ravnatelj) opaža nastavnike	Mentor (savjetnik) opaža praktičare	Nastavnici opažaju jedni druge
Svrha	Identificiranje slabosti, selekcija, promocija, licenciranje, vanjsko vrednovanje	Provjera kompetentnosti; unapređivanje kompetencija; vanjsko vrednovanje	Otvaranje rasprave o poučavanju; osobna i uzajamna refleksija
Ishodi	Izvješće/procjena; certifikat	Izvješće/akcijski plan; prošao/pao	Analiza, rasprava, širenje iskustava o nastavnim metodama
Status uvida	Temeljeno na autoritetu	Ekspertna dijagnoza	Kolegijalna podrška
Odnos opažača i opažanog	Moć	Ekspertnost	Jednakost/uzajamnost
Uključenost	Odabrani nastavnici	Odabrani uzorak	Svi
Procjena	Prošao/pao; rezultat; procjena kvalitete; vrijedi/ne vrijedi	Kako se popraviti; prošao/pao	Neprocjenjivački; konstruktivna razmjena mišljenja
Što se opaža?	Ponašanje nastavnika	Ponašanje nastavnika; razred; radni materijal	Ponašanje nastavnika; razred; radni materijal
Kome koristi?	Instituciji	Opažanom	Opažaču i opažanom
Rizici	Otpori; otuđenje, nedostatak suradnje; opozicija	Neprihvatanje; nedostatak utjecaja	Samozadovoljstvo; konzervativizam; nefokusiranost

KON - organizacija u školi

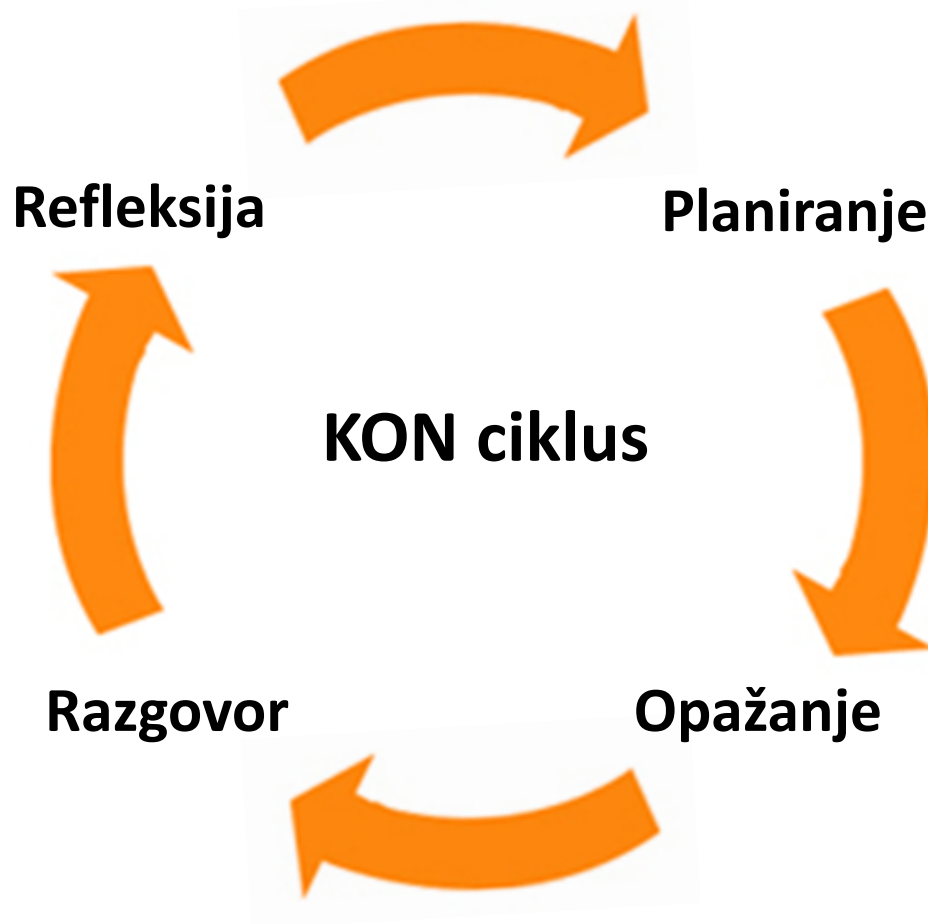
- ❖ Svi članovi nastavničkog vijeća i uprave su upoznati s korištenjem pristupa i pristaju na primjenu.
 - U našem pristupu nastavnici rade u trojkama – dvoje nastavnika opažaju nastavu trećeg i nakon toga rotiraju uloge.
 - **Oni moraju biti nastavnici različitih predmeta!**
- ❖ **KON-koordinator** je odgovoran za sljedeće:
 - Planiranje i organizaciju KON-a u suradnji s ostalim nastavnicima
 - Praćenje provedbe i osiguravanje korištenja KON-a za unaprjeđivanje nastave i profesionalni razvoj nastavnika
 - Redovito izvještavanje o postupku i učincima pristupa

Priprema nastavnika

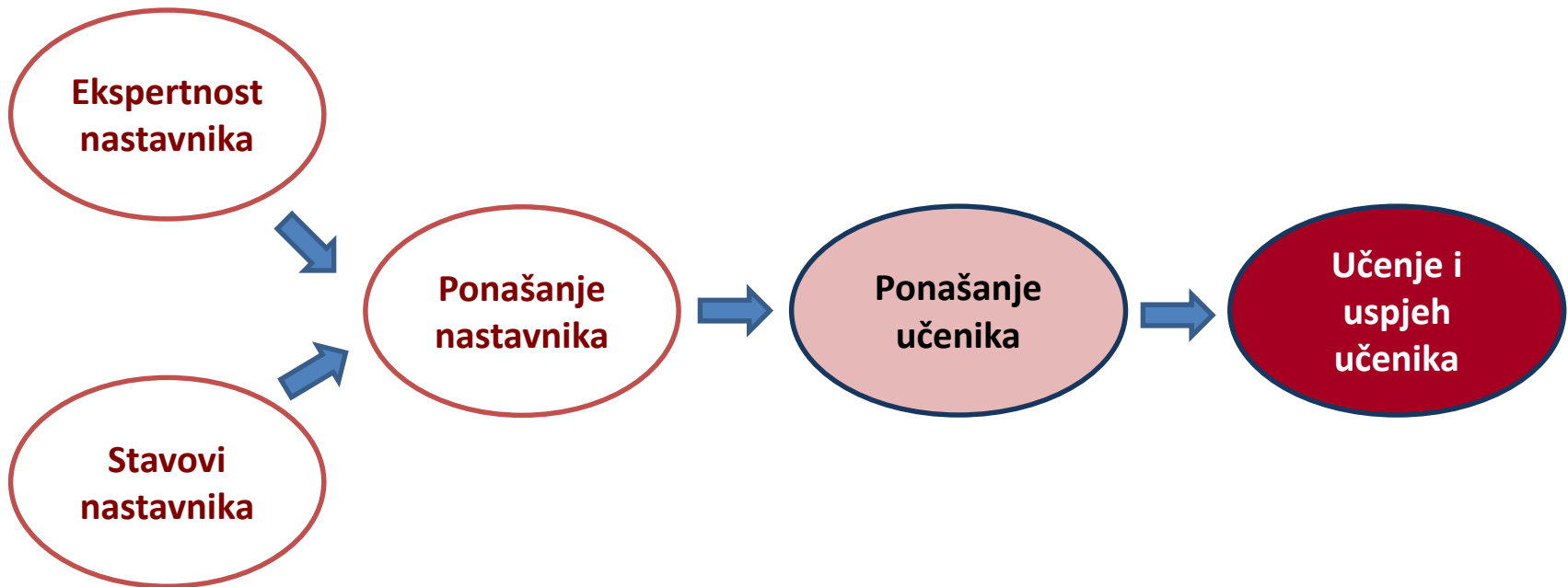
Važne teme:

1. Što je KON? Potencijalna korist i mogućnosti.
2. Kako će se u školi organizirati opažanje.
3. Kako opažati; Kako koristiti pripremljene obrasce; Kako praviti zabilješke za vrijeme i nakon opažanja nastave.
4. Kako koristiti KON za profesionalnu raspravu, samorefleksiju, planiranje promjena i inovacija.
5. Kako voditi poticajan profesionalni razgovor - kako koristiti tri osnovne vještine:
 - duboko slušanje
 - postavljanje otvorenih/poticajnih pitanja
 - poticanje na akciju

Ciklus provedbe kolegijalnog opažanja nastave

Fokus opažanja

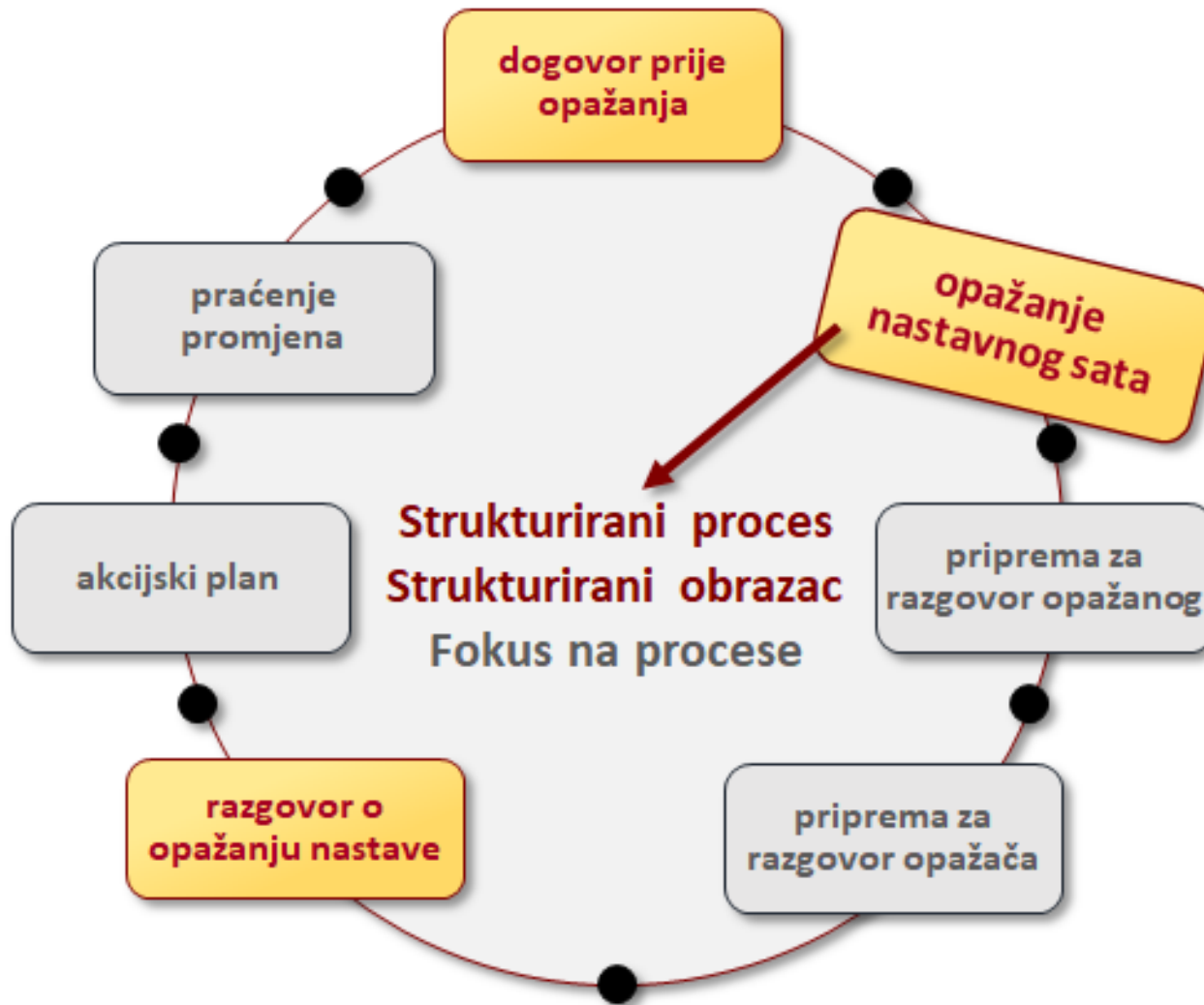
Faze provođenja kolegijalnog opažanja nastave

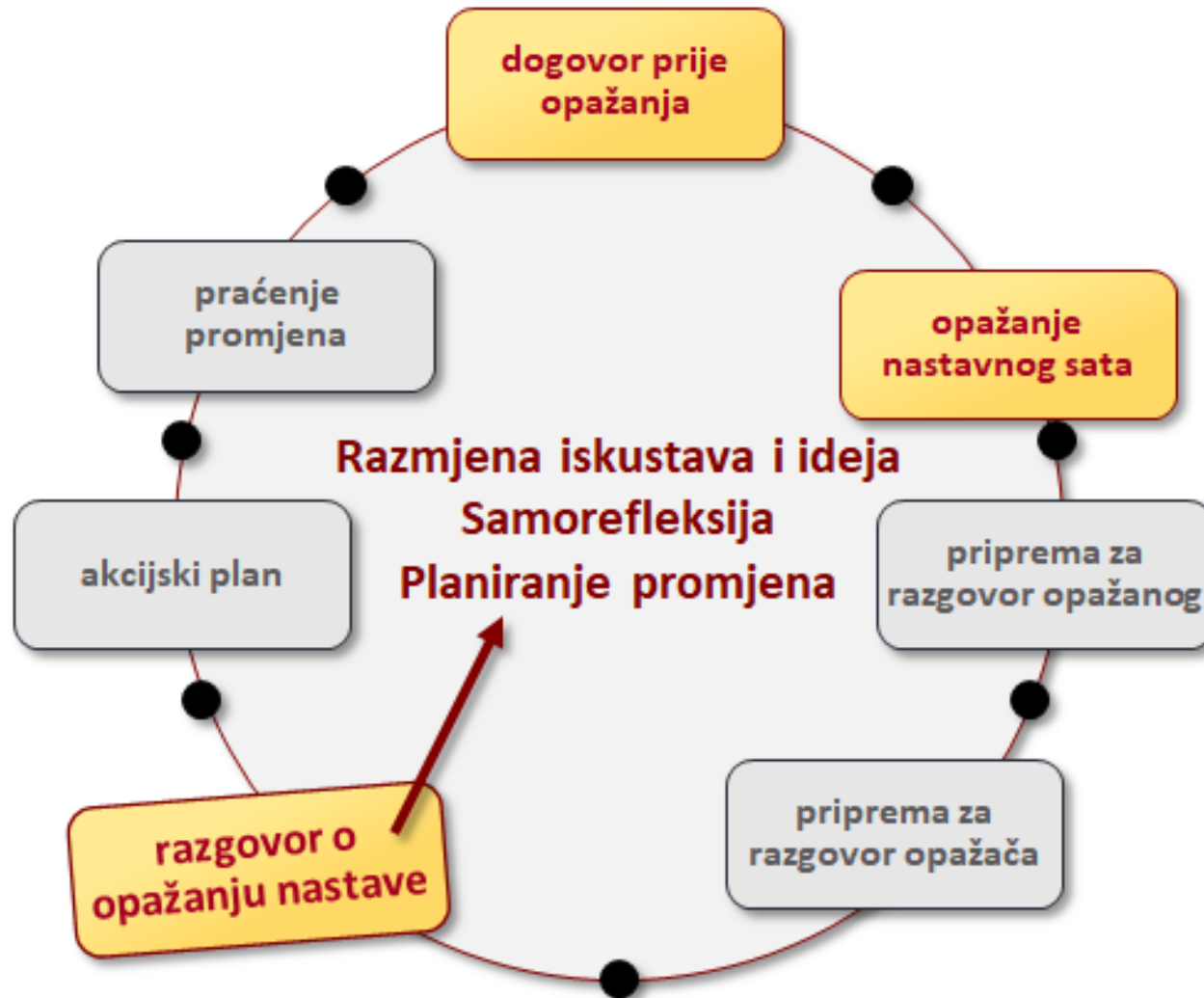
Dogovor prije opažanja

Opažanje nastavnog sata

Razgovor nakon opažanja nastavnog sata

Teorijska osnova – odrednice kvalitete nastave potvrđene u brojnim istraživanjima

- Hattie, 2009. – *Visible Learning* (meta analiza više od 800 meta-analiza)
- Teddlie i sur., 2006. - *The International System for Teacher Observation and Feedback*

Odabrana ona ponašanja nastavnika i aktivnosti u razredu koje imaju potvrđenu vezu s uspjehom učenika

Područja kvalitete

Ispituje šest važnih područja učenja i poučavanja u razredu koja određuju kvalitetu nastavnog procesa.

U tu je svrhu konstruiran Obrazac za opažanje nastave (OZON).

Područja kvalitete:

- Razredno ozračje (8 tvrdnji)
- Strukturiranje nastavnog sata (12 tvrdnji)
- Uključenost i motiviranost učenika (5 tvrdnji)
- Individualizacija-diferencijacija (7 tvrdnji)
- Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja (12 tvrdnji)
- Povratne informacije i formativno vrednovanje (6 tvrdnji)

Alati za opažanje

Dva potpuno usporediva obrasca:

1. Obrazac za opažanje nastave
2. Obrazac za samoanalizu nastavnog sata

	nije bilo zastupljeno	nedostatno zastupljeno	dostatno zastupljeno
Obrazac za opažače Učitelj prati reakcije učenika i prema njima određuje vrijeme prelaska s jedne aktivnosti na drugu	0	+/-	+
Obrazac za samoanalizu Pratio sam reakcije učenika i prema njima sam određivao vrijeme prelaska s jedne aktivnosti na drugu	0	+/-	+

Razredno ozračje

Opažaju se specifična ponašanja učitelja i učenika koja su važna za stvaranje poticajnog razrednog ozračja:

- Učitelj se prema učenicima odnosi s poštovanjem i prihvaćanjem
- U razredu vlada opušteno radno ozračje
- Učitelj pohvaljuje trud učenika i njihova postignuća
- Učitelj ima dobru neverbalnu komunikaciju s učenicima
- Učitelj u nastavi koristi primjereni humor
- Učitelj spremno odgovara na pitanja učenika
- Učenici poštuju pravila ponašanja na satu
- Učitelj učinkovito reagira na neprihvatljiva ponašanja učenika (pokušaje ometanja nastave i sl.)

Strukturiranje nastavnog sata

Opaza se organizacija nastavnog sata i struktura poučavanja

- Na početku sata učitelj jasno iznosi temu nastavnog sata
- Učitelj jasno navodi ciljeve nastavnog sata (*ishode učenja*)
- Učitelj daje jasne upute i postavlja jasna pitanja
- Učenicima je tijekom sata jasno što trebaju činiti
- Učitelj objašnjava postupno, s logičnim prijelazima od jednostavnijeg ka složenijim sadržajima
- Na satu se izmjenjuju različite aktivnosti

Strukturiranje nastavnog sata (nastavak)

- Učitelj upućuje učenike na ključne pojmove, odnosno glavne sadržaje koje treba naučiti
- Učitelj prati reakcije učenika i prema njima određuje vrijeme prelaska s jedne aktivnosti na drugu
- Nastavni sat je potpuno ispunjen aktivnostima (nema “praznog hoda”)
- Učitelj na kraju sata ukratko sažima ono što se radilo na satu
- Nastava je interaktivna (mnogo pitanja i odgovora)
- Nastavni sat je strukturiran i dobro pripremljen

Uključenost i motiviranost učenika

Opaža se razina uključenosti učenika i njihovo aktivno sudjelovanje u nastavi

- Učenici su aktivno uključeni u rad
- Učenici međusobno surađuju
- Učenici sudjeluju sa zanimanjem
- Učenici pomažu jedni drugima
- Učenici slobodno iznose svoje ideje, postavljaju pitanja ili traže pojašnjenja
- Učitelj potiče učenike da iznose vlastite primjere vezano uz sadržaje koji se uče

Individualizacija-diferencijacija

Opaža se koliko je poučavanje prilagođeno individualnim razlikama u sposobnostima i predznanjima učenika

- Učitelj različitim učenicima daje zadatke različite težine
- Učitelj nekim učenicima daje dodatne upute i objašnjenja ili dodatno vrijeme za rad
- Učitelj ponovno objašnjava ako dio učenika ne razumije ili pogrešno odgovara
- Učitelj daje učenicima dovoljno vremena da odgovore na pitanja koja postavlja
- Učitelj daje mogućnost izbora aktivnosti i načina rada
- Učitelj uključuje učenike koji se sami ne javljaju ili ne sudjeluju u aktivnostima na satu
- Učitelj osigurava da određeni učenici ne dominiraju u raspravama ili aktivnostima na satu

Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja

Procjenjuje se koliko poučavanje olakšava razvoj viših kognitivnih procesa, kritičkog mišljenja te razumijevanja i unapređivanja vlastitog učenja

- Učitelj stavlja naglasak na razumijevanje, a ne samo na zapamćivanje pojmova
- Učitelj postavlja pitanja koja potiču na razmišljanje (koja potiču kognitivne procese više razine)
- Učitelj direktno poučava učenike o tome kako pristupiti učenju, rješavanju određenih zadataka ili vježbanju
- Učitelj potiče učenike da vlastitim riječima iskažu kako su razumjeli sadržaj koji se uči
- Učitelj traži od učenika da opisuju i objašnjavaju korake koje koriste u radu na nekom zadatku

Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja

- Učitelj potiče učenike da prate i provjeravaju svoje uratke (npr. da uočavaju i ispravljaju pogreške, provjeravaju rješenje do kojega su došli)
- Učitelj traži od učenika da procijene vlastiti rad i napredovanje
- Učitelj ohrabruje učenike da daju svoje osobno mišljenje i kritički osvrt na sadržaje koji se uče
- Učitelj povezuje nastavne sadržaje s primjerima iz svakodnevnog života i prijašnjim znanjima i iskustvima učenika
- Učitelj zadaje zadatke koji omogućuju primjenu znanja ili vještina na svakodnevne situacije
- Učitelj potiče učenike na samostalno vođenje bilježaka i organiziranje sadržaja koji se uči (npr. izdvajanjem glavnih ideja i pojmova ili izradom jednostavnih prikaza)
- Učitelj potiče povezivanje sadržaja različitih predmeta

Povratne informacije i formativno vrednovanje

Opaža se kako se i koliko u procesu poučavanja koriste metode postavljanja pitanja, provjeravanja naučenog i pružanja povratnih informacija koje olakšavaju razumijevanje i usvajanje sadržaja učenja:

- Učitelj postavlja pitanja kojima provjerava razumijevanje učenika
- Učitelj pruža konkretne povratne informacije učenicima o njihovom radu
- Učitelj pravovremeno objašnjava zašto je neki odgovor ispravan ili neispravan
- Učitelj na konkretnim primjerima objašnjava svoje kriterije vrednovanja rada i postignuća učenika
- Učitelj ističe napredovanje učenika i njihov uspjeh u učenju (a ne njihove nedostatke)
- Učitelj ima pripremljena pitanja ili zadatke kojima provjerava razumijevanje i postignuća učenika na satu

Rizici ili zapreke

Koje su zapreke ili rizici za primjenu ovog oblika suradničkog učenja u vašoj školi?

Korist za školu

- Doprinos kulturi kvalitete;
- Osigurani elementi za konstruktivnu raspravu, razmjenu iskustava i kreiranje novih ideja;
- Nova suradnja među učiteljima, povećano povjerenje i kolegijalnost;
- Usmjeravanje na najvažnije teme - o brizi i odgovornosti škole za razvoj i napredovanje učenika i ostvarivanje njihovih boljih postignuća;
- Mogućnost pokretanja grupa učitelja koji su spremni zajedno isprobavati nove pristupe i metode rada – zajednice učitelja koji uče.
- Poučavanje postaje javno, zajedničko dobro, a ne privatna stvar svakog učitelja.

Koristi za nastavnike

- Prilika za (samo)refleksiju i poticajni dijalog o nastavi i vlastitom radu;
- Podrška kolega koji razumiju svakodnevne zahtjeve rada s konkretnim učenicima u konkretnom razrednom okruženju;
- Podijeljeni osjećaj odgovornosti za rad s učenicima;
- Unaprjeđivanje vlastite prakse;
- Verifikacija vlastitoga rada - zadovoljstvo zbog uspješnosti u radu koju potvrđuju kolege;
- Jačanje samoefikasnosti nastavnika;
- Reducirani stres, posebice kod neiskusnih nastavnika;
- Podržavajuće ozračje za nove nastavnike;
- Dobar osjećaj da postoji netko tko je dostupan za pomoć, objašnjenje i podršku;
- Sudjelovanje u profesionalnoj zajednici učenja.

Koristi za učenike

- Dobivanje kvalitetnije podrške za učenje i osobni razvoj od svojih nastavnika.

Zaključno

- Kolegijalno opažanje nastave može snažno utjecati na kvalitetu poučavanja koja je najvažniji aspekt učiteljske profesije i učiteljskog etosa.
- Kolegijalno opažanje nastave otvara put specifičnom profesionalnom razvoju učitelja koji je lociran tamo gdje je najpotrebniji i najvažniji - u samim školama.
- Strategija „učitelji opažaju učitelje“ omogućava novu kulturu dijaloga, razmjene ideja, povezivanja i promicanja povjerenja.
- Poučavanje postaje javno dobro i prestaje biti privatna stvar svakog učitelja.
- U otvorene učionice ulazi svježina nove kreativnosti i pozitivnih emocija.